

Karadeniz Barış Ağı – Türkiye, Toplantılar Dizisi
6 Kasım 2010, Cezayir Restoran Toplantı Salonu

“Merkezden Yönetime Alternatif Modeller”

Toplantı Notları:

Türkiye’de yerel yönetimlerin yetkilerinin artırılması, yerinden yönetimin getireceği olanak ve “riskler”, merkezden yönetimin sorunlarına odaklanan tartışmalar, dönem dönem hararetlenerek uzun bir süredir devam ediyor. Geçtiğimiz yaz Diyarbakır Büyükşehir Belediye Başkanı Osman Baydemir’in “Türk bayrağının yanında bir başka bayrak da dalgalansa” önerisiyle hızlı ve etkili bir şekilde gündemimize tekrar giren yerinden yönetim konusu, siyaset, akademi, medya çevrelerinde çeşitli yönleriyle tartışılıyor. Karadeniz Barış Ağı çalışmasının dördüncü toplantısında, yerel yönetimlerin güçlendirilmesi, merkezi iktidarın desantralizasyonu, demokratik özerklik ve başka ülkelerde uygulanan federatif modeller gibi çeşitli temalar etrafında gerçekleşen tartışmanın argümanları, Kürt meselesinin demokratik ve barışçı çözümü yolunda geliştirilen cesur öneriler ve ufuk açıcı bazı fikirler üzerine tartışmalar yapıldı.

Toplantıda üzerinde durulan fikir ve eğilimler şöyle özetlenebilir:

- Karadeniz havzasında yer alan ülkelerin hepsinin birbirleriyle belirli düzeylerde alışverişi var fakat bu ülkeleri bir araya getiren girişim ve çalışmalar çoğunlukla bir sonuç vermiyor. Karadeniz Barış Ağı çalışması, bu geniş uluslararası havzada yer alan çeşitli toplumların kendi iç çatışmalarını konu aldığı ve bu ülkelerden birbiriyle ilişkilenebilecek bireyler ve onların bağlı olduğu kurumları bir araya getirdiği için anlamlı bir çalışma... Bu bölgede barışçı çözüme ihtiyaç duyan çok sorun var, Bulgaristan Türklerini buraya getirip başlarına neler geldiğini duymanın hep gerekli olduğunu düşünmüşümdür mesela...
- En az Bulgaristan’daki Türkler kadar önemli deneyimler ve bilgiler aktarabilecek kesim de Bulgaristan Türkiye’ye gelen soydaşlar...
- Hem devlet aklıyla davranmayan, güçlü, yetenekli bir sivil zeminin harekete geçmesi uzun zaman aldığından hem de bir araya gelmekten başka bir yarar hedeflemediğinden, bu tip Karadeniz havzası girişimleri başarılı olamadı şimdiye kadar. Karadeniz Barış Ağı ise sivil-siyasi alanda aşağıdan yukarı bir barış inşasına zemin sağlamayı hedefliyor, bu nedenle çatışmalı konuları temel alıyor. İlk toplantımızda çatışmalı alanları tespit etmeye çalıştık, ikinci toplantımızda, yine Kürt meselesi çerçevesinde yer alan mevsimlik işçiler konusunu ele aldık, üçüncü toplantımızda ise militarizm konusunu tartıştık.
- Karadeniz üzerine çalışan STK’ların katıldığı bir uluslararası toplantıdan henüz döndüm, bahsi edilen toplantılar gibi amaçsız bir buluşmaydı. Bu tip toplantılar esasen devletler arasında işbirliği geliştirmeye çalıştığından, bireyleri yeteri kadar önemsemiyor. Fakat Karadeniz Barış Ağı toplantıları çok ciddi katkılar sağladı bana, diğer katılımcıların



deneyimlerinden çok yararlandım. Sivil toplumcuların birbirini tanımadığını da bu toplantılara geldikten sonra daha iyi anladım, sık bir araya gelmeye alışık olmayan aktivistleri, uzmanları buluşturmanın, “dışlayıcı STK dili”ni kırmada çok etkili olduğunu düşünüyorum. Çünkü bir arada yaşamak için ortak bir dil ihtiyacımız var.

- Türkiye’de biz en çok Kürt meselesinin çözümü noktasında barışa ihtiyaç duyuyoruz. Son dönemde bu konuda olumlu gelişmeler yaşanıyor ve eğer Türkiye’de görmeye alışık olduğumuz şekilde, işler bir anda tersine dönmezse, ciddi bir mesafe kat edilecek gibi görünüyor. Bir müzakere sürecinden bahsediliyorsa, bizim yapmamız gereken, bu süreci topluma yaymak... Mesela Kürtlerin talepleri hakkında etraflıca bilgimiz yok. Bu süreçte yasaların değiştirilmesi için çabalamak önemli tabii ama yeterli olmadığını biliyoruz çünkü toplumda yerleşmiş bir güvensizlik, sevgisizlik var. Bu sevgisizliği aşabilir miyiz? Kürtlerle Türkler birbirlerini sevebilir mi? İnsanlar arasında sıcak ilişkiler kurulacaksa bunu devletler yapamaz, bizim gibi siviller yapabilir, bu hem basit hem de zorlu sorunu gündelik çabalarla çözebiliriz ancak... Çözüksüzlüğün temeli işte bu sevgisizlik ortamında yatıyor çünkü birileri Kürt manavdan alışveriş yapmayınca başkaları da Taksim’e bomba atıyor. Sözcükler olmayınca bombaların sözü geçer elbette...

- Bu toplantımızda, son dönemin çok konuşulan konusu federalizm çerçevesinde barış inşası çabalarını, Kürt meselesinin esas sorun temelini oluşturan Türklük kategorisinin yeni mevzulara ne kadar açık fikirli yaklaşabildiğini, çatışmalı bölgede - Kürt illerinde kamu çalışanlarının koşullarını, eğitim meselesini ve diğer ilintili başlıkları konuşabiliriz. Zaten tartışılan konuların dışında başka modeller üzerine de kafa yorabiliriz; etnik temelli olmayan başka modeller var, mesela biyo-bölge* modeli... Türkiye’nin hem görev hem de yetki bakımından son derece etkisiz bırakılmış yerel yönetimlerini nasıl etkili kılabiliriz? Yerel yönetimlerin güçlendirilmesi hamleleri, yeni model arayışları ya da demokratik özerklik, halen yaşanan sıcak çatışmayı dönüştürebilir mi, böyle hamleler geniş kamuoyu tarafından nasıl algılanır, daha geniş bir kavrayışla algılanması mümkün mü, Kürtlerin kendi bölgelerinde kolaylık yaratacağı düşünülen bir yönetim modeli olarak demokratik özerklik, Türkiye’nin geneli açısından ne ifade ediyor, işte bunları tartışmak istiyoruz...

- Avrupa Birliği’nin (AB) bölgesel politikası üzerine çalışıyorum ve Türkiye’de “bölge” ile “yerel”in birbirine karıştırıldığını, genellikle bilinmediğini gözlemliyorum. Türkiye, merkezi idare ile mahalli idaresi arasında bir ara bölgeye sahip olmayan az sayıdaki ülkeden biri... “Demokratik özerklik” kavramı bu ara bölge tanımlaması ile tamamen örtüşüyor; meşru ve akıllıca bir talep, çünkü Türkiye büyüklüğünde bir ülkenin merkezden idare edilmesi

* Toplumsal örgütlenme bakımından yerel özerklik ve adem-i merkeziyetçilik ilkelerini benimseyen ekolojik yaklaşıma göre temel toplumsal birim biyo-bölge olmalıdır. Biyo-bölge, insanî, ekolojik bir topluluk, bir yuvadır; insanın yaşadığı yeri ve çevresindeki bitkileri, hayvanları, akarsuları, ormanları kapsayan alanı ifade eder. Biyo-bölgecilik, insanların toprakla ve mevsimle uyum içinde yaşamaları düşüncesini temel alır; doğal dünyanın, yerel çevre ve topluluktaki siyasal, sosyal ve ekonomik ortamı belirlemesini anlatır. Biyo-bölgeciliği radikal kılan yön, sosyal örgütlenmenin doğal sınırları ile siyasal sınırlar arasındaki çelişkiyi ortaya koyuyor oluşudur. Tuncay Önder, “Ekoloji, Toplum ve Siyaset”, Odak Yayınevi, Ankara, 2003.

olanaksız... Bunun alternatifi de yerel yönetimlerin güçlendirilmesi değildir; elimizin altında somut bir formül var, AB'nin bölgesel politikası... Sosyalizmin yıkılmasından sonra aday olmuş tüm ülkelerin AB üyesi olmadan önce geçtiği bu deneyim, bizim için de somut bir fırsat yaratıyor. AB uyum politikaları çerçevesinde Devlet Planlama Teşkilatı (DPT), Türkiye'yi 26 bölgeye ayırdı, ** Kürt siyaseti de 25 bölgeye ayırır. *** Bu kâğıt üzerindeki iş, kalkınma ajanslarıyla somutlaştı, idari-tüzel kişiliği olan yapılar bunlar... İlk önce isimleri "bölgesel kalkınma ajansı" iken sonradan toplumumuzdaki geleneksel bölünme korkusunun bir sonucu olarak Türk Mimar ve Mühendis Odaları Birliği'nin de (TMMOB) müdahalesi ile sadece "kalkınma ajansı" olarak anılır oldu.

Devletin kontrolünde olmasına rağmen 1808'den bu yana ilk defa elimizde bölgesel bir yapı var. DPT nasılsa bir yerden sonra pes edecektir; geçen Ekim ayında Almanya'nın Hessen bölgesi ile Bursa-Bilecik-Eskişehir bölgesi arasında ilk kez bir bölgesel anlaşma imzalandı, bu çok müthiş bir örnek **** ... Doğudaki bölgeler de aynı yolu takip edeceklerdir muhtemelen... Bütün eksikliklerine rağmen bu yapıyı kullanmak lazım, burada büyük kalkınma kurulları, vali, vali yardımcısı var ama sivil toplum örgütlerine yer var. TÜSİAD, KAGİDER, bu yapının içine girmeye çalışıyor. Özellikle bölgelerin dinamizmi göz önünde bulundurulduğunda, kalkınma ajansları zamanla bağımsızlaşacaktır, DPT'nin 26 kalkınma ajansını Ankara'dan yönetmesi fiziksel olarak imkânsız. Hatta sadece ekonomik meselelerle değil, yasanın epey geniş tanımladığı üzere, siyasi-toplumsal meselelerle de ilgileneceklerdir. Sonuç olarak, bölgesel politikanın somut bir iş ve anlamlı bir çözüm olacağını düşünüyorum.

- AB'nin bölgesel politikasına uyum sağlanması ve bölgesel kalkınma ajanslarının daha özgürleşebilmesi, bağımsızlaşabilmesi için Anayasa'nın 123., 126. ve 127. maddelerinin *****

** İlgili bir haber ve 26 bölgeyi bir Türkiye haritası için bkz: <http://bianet.org/bianet/saglik/123061-demokratik-ozerklik-talebi-ab-uyeliyle-de-uyumlu>

İngilizce link: <http://bianet.org/english/local-government/123087-possible-solution-for-kurdish-question-suits-eu-accession-process>

*** Demokratik Toplum Partisi'nin Ekim 2007'deki kongre bildirisinde anılan demokratik özerklik talebi ve 25 bölge önerisi için bkz: <http://bianet.org/bianet/bianet/102605-dtp-kongresinden-20-25-ozerk-bolge-onerisi>
İngilizce link: <http://bianet.org/english/local-government/102622-dtp-congress-democratic-autonomy>

**** 21 Ekim 2010'da Almanya'nın Hessen Eyaleti ile Eskişehir ve Bilecik illerini de kapsayacak şekilde Bursa ili arasında ekonomik ilişkileri geliştirmek amacıyla bölgesel ortaklık anlaşması yapıldı. Eyalet, önce Adana, Mersin ve Osmaniye'yi kapsayan Çukurova Bölgesi ve ardından İzmir üzerinde durdu, sonunda Bursa, Bilecik ve Eskişehir bölgesinde karar kıldılar. Bölgesel özerkliğin olmadığı Türkiye'de ilk kez kalkınma ajanlarının bölgeleri baz alınarak partner bölge seçilmiş oldu. Böylece iki bölge arasında ekonomi, spor, turizm ve kültür alanında işbirliğine gidilecek ve öğrenci değişimi yapılabilecek. Ayrıca Hessen'in Brüksel'deki AB merkezinde bulunan özel temsilciliğinde Bursa'ya da bir yer ayrılacak.

***** Madde 123- İdare, kuruluş ve görevleriyle bir bütündür ve kanunla düzenlenir.

İdarenin kuruluş ve görevleri, merkezden yönetim ve yerinden yönetim esaslarına dayanır.

Kamu tüzelkişiliği, ancak kanunla veya kanunun açıkça verdiği yetkiye dayanılarak kurulur.

Madde 126- Türkiye, merkezî idare kuruluşu bakımından, coğrafya durumuna, ekonomik şartlara ve kamu hizmetlerinin gereklerine göre, illere; iller de diğer kademeli bölümlere ayrılır.

İllerin idaresi yetki genişliği esasına dayanır.

Kamu hizmetlerinin görülmesinde verim ve uyum sağlamak amacıyla, birden çok ili içine alan merkezî idare teşkilatı kurulabilir. Bu teşkilatın görev ve yetkileri kanunla düzenlenir.

değişmesi şart. Özellikle 127. madde, idari vesayetini altını çizen ve Türkiye’de hizmetin merkez kontrolünde olacağını belirleyen bir maddedir ve muhakkak değişmelidir. Fransızlar 1982’den beri çağdışı ve aşırı merkezizetçi sistemlerini elden geçiriyorlar. 2002’te Fransa’da merkezi idarenin âdem-i merkezi olduğu ilkesi anayasaya konuldu ve 22 özerk bölgenin önü açıldı.

- Bölgesel kalkınma ajanslarının yarattığı olanaklar konusuna devlet çoktan uyandı, özellikle valilikler bazında “bu iyi ama biz yaparız” havası hâkim... Bir örnek: Trakya’da uygulanan bir kalkınma ajansı projesi, şarapçılık ve süt ürünleri üzerine yoğunlaştı, Tekirdağ bu bölgenin merkezi seçildiği için, ulusalcı sitelerde Tekirdağ’ın bu “özerk bölgenin başkenti” olduğu söylemiyle kıyamet kopartılıyor. Ulusalcılar, bölünmenin “Trakya’dan yayılan bir mürekkep lekesi gibi büyüyeceğinin” propagandası yapıyorlar. Yani anlaşılan, çatışma özellikle varlıklı bölgelerde çıkacak. “Dağdan ovaya inmede” iyi bir geçiş aracı olduğu görülen KCK’nın (Kürdistan Topluluklar Birliği) bölgesel kalkınma ajansları projesine sahip çıkmasını sağlayabiliriz, verimli bir olanak yaratabilir...

- Bölgesel kalkınma ajanslarının Kürt şehirlerini içine alan beş bölgesi var: Van merkezli Bitlis-Hakkâri-Muş bölgesi, Diyarbakır merkezli-Urfa (Karacadağ) bölgesi, Mardin merkezli Batman-Şırnak-Siirt bölgesi, Kars merkezli Ağrı-Ardahan-Iğdır bölgesi ve Malatya merkezli Bingöl-Elazığ-Tunceli bölgesi... Bunlar kalkınma seviyesi olarak Türkiye ortalamasının yüzde 75’inin altında... Yani aslında korkulan bölünme gerçekleşti bile, bazıları AKP’nin Türkiye’yi çoktan böldüğünü söylüyor. Türkiye’nin merkezi gelenekleri göz önünde bulundurulunca, olmayacak duaya âmin demek yerine gerçekleşme imkânı olan bu modelin üzerine çalışmalıyız; bütün eski Sovyetik ülkeler bu şekilde bölgeselleşti, olmayacak şey değil... *****

Madde 127- Mahallî idareler; il, belediye veya köy halkının mahallî müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları, gene kanunda gösterilen, seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzelkişileridir.

Mahallî idarelerin kuruluş ve görevleri ile yetkileri, yerinden yönetim ilkesine uygun olarak kanunla düzenlenir.

(Değişik: 23/7/1995-4121/12 md.) Mahallî idarelerin seçimleri, 67. maddedeki esaslara göre beş yılda bir yapılır. Ancak, milletvekili genel veya ara seçiminden önceki veya sonraki bir yıl içinde yapılması gereken mahallî idareler organlarına veya bu organların üyelerine ilişkin genel veya ara seçimler milletvekili genel veya ara seçimleriyle birlikte yapılır. Kanun, büyük yerleşim merkezleri için özel yönetim biçimleri getirebilir.

Mahallî idarelerin seçilmiş organlarının, organlık sıfatını kazanmalarına ilişkin itirazların çözümü ve kaybetmeleri, konusundaki denetim yargı yolu ile olur. Ancak, görevleri ile ilgili bir suç sebebi ile hakkında soruşturma veya kovuşturma açılan mahallî idare organları veya bu organların üyelerini, İçişleri Bakanı, geçici bir tedbir olarak, kesin hükme kadar uzaklaştırabilir.

Merkezî idare, mahallî idareler üzerinde, mahallî hizmetlerin idarenin bütünlüğü ilkesine uygun şekilde yürütülmesi, kamu görevlerinde birliğin sağlanması, toplum yararının korunması ve mahallî ihtiyaçların gereği gibi karşılanması amacıyla, kanunda belirtilen esas ve usuller dairesinde idarî vesayet yetkisine sahiptir.

Mahallî idarelerin belirli kamu hizmetlerinin görülmesi amacı ile kendi aralarında Bakanlar Kurulunun izni ile birlik kurmaları, görevleri, yetkileri, maliye ve kolluk işleri ve merkezî idare ile karşılıklı bağ ve ilgileri kanunla düzenlenir. Bu idarelere, görevleri ile orantılı gelir kaynakları sağlanır.

***** Cengiz Aktar’ın bu konudaki bir makalesi için bkz: <http://www.kriterdergisi.com/haber.php?sayi=53&id=1162>

- Devlet yöneticileri, âdem-i merkeziyetçi dilin yarattığı sıkıntıyı gördükleri için 1990'dan sonra yavaş yavaş bu dili değiştirmeye çalıştıkları halde her zaman Kürt meselesinde takılıp kaldık. Önümüzdeki süreçte, Kürt meselesinde bir çözüme varıncaya kadar bölgesel kalkınma ajansları modelinin bir işe yaramayacağını düşünüyorum, çünkü bölünme endişesi her zaman olduğu gibi devletin elini kolunu bağlayacaktır.

- Batı ve Doğunun birbirini daha iyi tanıyacağı bir sürece ihtiyaç var, rahatsız edici bir terminoloji yerine tedrici bir süreçle çözüm yollarının araştırılacağı bir diyalog süreci yaşamak daha iyi olur.

- Ordu'da yaşıyorum, psikolojik danışman olarak çalışıyorum, Kürt meselesi ile vicdani olarak ilgileniyorum, Türkiye'nin demokratikleşme süreci Kürt meselesi ile koşut ilerliyor çünkü. Ülkücü gelenekten geliyorum fakat şu anda kendimi böyle ifade etmiyorum, kendilerini bağımsız ülkücü olarak tanımlayan bir kısım insan referandum sürecinde ilk kez konuştu, hesaplaştı. Ülkücü gelenekten gelenlerin meseleye dahil olması, karşı provokasyon ataklarını da engelleyecek, Türk toplumundaki algıları etkileyip yumuşatacaktır.

Kürt meselesi olmasaydı, ileri bir devlet modeli olarak federalizmi belki bu şekilde konuşmayacaktık, çünkü mesela Orta Anadolu'da Kürt meselesinin yarattığı sertlik yüzünden yeni modelin ekonomik getirileri bile tartışılmıyor. Anadolu'da ayrışma çok keskin yaşanıyor; en son yaşadığım örneği aktarmak isterim: Namaz kılmak için gittiğim camide 30 Ağustos ile ilgili Cuma hutbesinde imam o derece Türkçü bir söylemlerle konuştu ki yanımdaki Kürt işçi adına utanıp üzüldüm; dünyevi sınırların tümünden kalktığı bir ortamda bile imam, cemaati böyle ayrıştırebiliyor. Mesela yakın zamana kadar bizim Dersim katliamı gibi bir meselemiz yoktu, cemaatler ve tarikatların "öteki" denen acı ile tanışması, Kürt meselesi üzerinden ve AK Parti ile mümkün oldu. Yaklaşık 20 yıldır Karadeniz'de Kürt kentlerinden fındık işçileri çalışır, Kürtlerle Türkler kitlesel olarak o ağustos ayında karşı karşıya gelirler. İlk kez bu yıl, içinde benim de olduğum bir grup insan, bu sorunun çözümü için çabaladık, çoğunluğunu İslamcılarının oluşturduğu bir grupta onları ziyaret ettik. Kürt işçilere ilk kez valinin de (eski Batman valisi) yardımıyla yaşanabilir konutlar tahsis edildi. Ağustos ayı yaklaşırken medyanın desteğiyle imkânları biraz daha zorlamayı düşünüyoruz, kurduğumuz diyalogu artırarak devam ettireceğiz.

- Batı'da Türkler var, Kuzeydoğu'da da Lazlar var. Kürt meselesinin barışçıl şekilde sonuçlanması, hepimizi koşulsuz olarak çok mutlu eder, fakat sonra ne olacak? Meselenin Kürt kanadı sık sık Cumhuriyetin kurucu, asli unsurlarından bahseder mesela, Türkler ve Kürtlerdir bunlar, yani benim sempati duyabileceğim bir anlayış beni tali unsur olarak görür. Lazlar her zaman memleketin "çokkültürlü" yapısını anlatmak için bir dolgu malzemesi olarak kullanılır. Bir taraftan Lazca unutulur, Laz kültürünün yaşatılması için ciddi problemlerle uğraşılırken diğer taraftan "20.000 Lazın hakkı mı olur" denir. 1996'da yayınladığımız Laz kültür dergisi Ogni'yi milat sayarsak, 2009'un sonunda yayınladığımız dil hakları talebini dile getirmek için 16 yıl beklemiştir. Dilimiz kaybolmasın diye uğraşıyoruz, Lazca yayın talebimiz TRT tarafından reddedildikten sonra TRT'ye bir dava açtık, halen sürüyor.

- Kürtçe'de "demokratik özerklik" kavramının karşılığı yoktur, Kürtçeyi iyi bilenlerden biri olarak, onun yerine geçebilecek bir kavram üretmiyorum. Kürtler öteden beri merkeze ulaşamamayı, bir anlamda "demokratiksiz özerk" yaşamayı doğal saydıklarından olsa gerek, yaşadıklarının adını koymamışlar. Diğer taraftan Kürtlerin silahlı mücadeleyi yürüten kanadı hiçbir zaman kendisini savaş sonrasına göre örgütlememi, amaç bağımsız Kürdistan'ın kurulmasıydı, sonrasına ilişkin bir fikir yoktu, program bu noktada bitiyordu. Bağımsız Kürdistan kurulmazsa ne olabileceğine ilişkin bir öngörü, ülkenin demokratikleşmesine ilişkin bir plan yoktu. Bunun temelinde hareketin kendi aydınlarını yetiştirememiş olması yatıyor, çünkü aydınlara düşman bir siyasi hareketle karşı karşıyayız, şefin sözünün üstüne söz söylenemez. Zamanında, çok beğenilen, özel bir hayran kitlesine sahip bir Özgür Gündem gazetesi yazarı, adı değiştirilerek İzmir'e belediye muhabiri olarak gönderilmişti mesela. Yani Öcalan'ı gölgede bırakacak kimseye izin verilmedi.

Öcalan cezaevinde olduğu süre boyunca sınırlı yayına ulaşabildi, kitap isteği cezaevi yönetimi tarafından gözden geçirilip, yönetimin sakıncasız addettiği bazı yayınlar veriliyordu, o da "demokratik özerklik" gibi son dönemde konuşulan tezlerini işte bu yayınlar sayesinde geliştirdi. Irak Kürdistanı'nda zamanında, 1971 yılında bir özerklik anlaşması imzalanmıştı, anlaşmanın adındaki "özerklik" anlamına gelen Arapça sözcüğü Kürtler "yemek" anlamına gelen bir kelime şeklinde telaffuz ediyordu, bu anlaşma sonucunda kendilerine yemek verileceğini sanmışlardı. Şimdi, sadece Kürt bölgesinde değil, Türkiye'nin geneli için demokratik özerklik istediklerini iddia ediyorlar, yani İzmir'e demokratik özerklik getirmek için dağda savaşıyorlar! Oradakiler üçe bölünmüş durumda: Biri, çocukları dağda ölmüş olanlar –onlar barış, özerklik değil, intikam istiyorlar-, ikincisi çocukları dağda olanlar -dönünce çocukları belediyede iş bulsun istiyorlar-, bunlar dışında STK'larda örgütlenmiş kesimler var ki bu üç grubun da demokratik özerklik hakkında etraflıca bir fikri yok, bu toplantıda konuşulan teknik kavramlara tamamen yabancılar... Zaten devletle başlarının belaya girmesini ya da işten atılmayı da istemezler. Buradan bakılınca, devletin PKK'nın üstüne çok fazla gitmediğinden hareketle şöyle bir sistem geliştirilmiş mesela: Özellikle Hakkari bölgesinde köylerde KCK'nın elemanlarından üçü fiili olarak orayı yönetiyorlar, örneğin arazi davalarında resmi mahkemenin aldığı kararları geçersiz ilan edip başka türlü kararlar veriyorlar. Son aylarda bunun çok yaygın örnekleri var. Devletin ödediği köy tazminatlarının yüzde 10'u KCK'ya verilmek zorunda, sonuçta bu büyük bir meblağ oluyor, yerel birimin başındaki KCK sorumlusu da parayı Kandil'e ulaştırmayıp akrabalarına veriyor, onlar da cip alıyorlar.

- Bahsi geçen tüm tatsızlıklar, yanlışlıklara rağmen yine de şu ya da bu biçimde KCK'nın barışçıl geçişin aygıtı olduğunu düşünüyorum fakat bu konuda işe yarar bir tartışma yapamadık... Tek yararlandığım nokta, bölgesel kalkınma ajanslarını barış ve çözüm sürecinin aracı olarak kullanmak fikri oldu.

- Biz zorunlu göçle kente gelen ailelerin çocukları ile çalışıyoruz. Mahallelerde ilk görüştüğümüz çocuklar tekstil atölyelerinde çalışan, çöp toplayan ya da sokaklarda mendil

satan çocuklardı. İlişkilerimiz geliştikçe en ağır dramı yaşayanın, yine onlar olduğunu gördük; en çok istedikleri, bir gitar veya saz sahibi olmak ya da şarkı söylemekti, o nedenle çalışma alanı olarak sanatı seçtik. Göç üzerine çalışma yapan akademisyenler ve hukukçularla işbirliği yaptık, zorunlu göçle gelen ailelere zarar ziyan ödemesi yapılmasını sağladık.

Kuruluşumuzdan bu yana altı yıl geçti, Bilgi Üniversitesi ile birlikte bir proje yaparak, 500 aileye gittik ve yaşamlarında ne değiştiğini araştırdık. Sonuç olarak 350 küsur aile ile görüştük ve altı yıllık karşılaştırmayı özetleyen bir yayın çıkardık: Gördük ki bu süre içinde gençlerin bir kısmı dağa gitmiş, bir kısmı cezaevine girmiş, bir kısmının hayatı da darmadağın olmuş; gelecekle ilgili çok ciddi kaygıları var, toplumda gördükleri ayrımcılığın gerilimini yaşıyorlar. Bu konuda yerel yönetimlerin ciddi adım atmadığını biliyoruz. Biz kurum olarak akademik ortamlarda bile ayrımcılıkla karşılaşılıyor. Bizimle çalışan bazı uzmanlar sonradan vazgeçiyorlar mesela, çoğunlukla çevreleri onları uyarmış oluyor. Merkezi İhale Finans Birimi, birçok projemizi sudan sebeplerle reddetti. Tüm bu ayrımcılığın temelinde tabii Kürt meselesi yatıyor.

- Sürdürülebilir bir barışın üç ayağı var: Adalet, inanç, güvenlik ve refah. Kürtler ve Türkler bu üç temel öğenin niteliği ve anlamı konusunda anlaşamıyor. Adalet Kürtler için çok hayati öneme sahip bir kavram, Türkler açısından ise güvenlik ön plana çıkıyor, güvenlik meselesi mesela Ege'deki köylerde şehitlik kavramı üzerinden tartışılıyor. Daha detaylı irdelenmesi gereken, bölünmüş bir toplumun bu kavramları benzer anlamlarıyla nasıl tartışabileceği olmalı... Çatışma çözümü literatüründe çokça adı anılan hakikatleri araştırma komisyonu hakkında konuşsak, çatışma bittikten sonra nasıl bir işlev yüklenebileceğini düşünelim... Hem devletin hem de sivil toplumun temsilcilerinin bir araya gelip 1921'den bu yana neler yaşandığını konuşabilecekleri bir platform yaratılmaz mı?

- Bir hakikatleri araştırma komisyonu çalışmaya başlasa bile, bunları konuşmak yine de kolay değildir. Yani yıllar içinde neler olup bittiğinin ortaya döküldüğü bir pratik de ek bir gerginliğe yol açabilir, bu süreçte Türk olup da çatışmada taraf olmamış birini bulmak da kolay değil çünkü... Bunların konuşulması için belirli bir toplumsal olgunluğa erişilmiş olması lazım.

- Tazminat yasasının uygulanması sırasında devlet biraz da insanların hikâyelerini belgelemek istiyordu, sivil toplum o dönem buna sadece bir maddi imkan gözüyle baktı. Türkiye'nin kaçırdığı fırsatlardan biri bu, keşke değerlendirmiş olsaydık.

- Sivil toplum, politikalar üstü bir yer değil, orası da bir politika üretme merkezi... Eğer biz bugün konuşabildiklerimizi konuşuyorsak, bu 30 yıllık mücadelenin sonucu, bunu unutmamak gerekiyor... Bu nedenle sivil toplum hareketinin içini boşaltmamak lazım... Kürt sorununu bir kimlik meselesi olmaktan çıkarıp, bir ekonomik gelişme sorunu olarak görürsek, çözüme çok yaklaşamayız.

- Bölge üzerine konuşuyoruz ama büyük şehirlerdeki Kürtler de hallaç pamuğu gibi şehir içinde oradan oraya atılıyor. Şehir içinde bile adalet-refah-güvenlik duygusunu hissedemiyoruz. Şehrin merkezinde uygulanan kentsel dönüşüm projeleri ile Kürtler de

değişiyor. Zorunlu göçle şehre gelmiş bir grup insan, bu kentsel dönüşüm projelerinden birinin sonucu olarak, yerleştikleri Tarlabası'ndan şehir dışına sürülecek ve yeni jenerasyonun şehir hayatına nasıl katılacağı ile ilgili hiçbir çalışma yapılmıyor. Acaba bir sonraki toplantıda, silahların bırakılmasından sonrasını mı konuşsak?

- Gazetecilik mesleğim dolayısıyla hem merkezi yönetimleri hem de yerel yönetimleri yakından tanıma imkânı buldum. TBMM şu anda herkesin kapısına yığıldığı bir hac mekânı; çalışamaz durumda. En iyi çalışan birim, Meclisin içindeki Genelkurmayın lobi birimi... Mecliste, merkezin çözüm üretemediğinin, artık yerel yönetimlerin devreye girmesi gerektiğinin ifade edildiğini çok sık duyuyorum. Belediyelerde mahalle meclisleri kurarak tabandan gelen taleplere daha çabuk cevap vermek gibi farklı yönetim modelleri yaratma çabası var. Bürokrasinin koruması altında olduğu için hâlâ ilerliyormuş gibi görünen AB uyum süreci, devlet düzeyinde giderek önemini kaybetti. Balkan ülkelerinin ve yeni birlik üyelerinin deneyimlerinde, yerel yönetimlerin temsili açısından bir sürü alternatif model geliştirilmeye çalışıldı, bunların tartışıldığı ortamlar yaratılmalı...

- Doğuda demokratik özerk yönetim modeli tartışılıyor, batıda bu mesele daha çok sosyal adalet, kent hakkı gibi konular bağlamında konuşulabilir. Çünkü yerel yönetimlerin güçlenmesi ve özerkleşmesi ile üçüncü köprü, hidroelektrik santraller gibi merkezi yönetimin buyruğuyla yürüyen süreçlerin önüne geçme imkânı doğabilir.

- Bugüne kadar Kürt meselesinde aktörler çok çeşitli idi, artık hükümet tarafındaki aktörlerin çeşitliliği bir miktar azaldı, fakat meselenin Kürt tarafında birbirinden ayrışan çok fazla aktör var ve bunların arasında ciddi bir anlaşmazlık mevcut... Aktörlerin hiyerarşisi, Kürt meselesinin çözüm yolunu değiştirecektir. Mesela aktörlerden biri olarak değerlendirilen KCK, belediyenin üstünde mi, altında mı? Diğer yandan KCK'nın Barış ve Demokrasi Partisi'nden uzaklaşıp, DTK'ya (Demokratik Toplum Kongresi) yakınlaştığı söyleniyor. Bu kadar fazla aktörle diyalog bir sonuç vermez. Bu çeşitliliği azaltmak için bir toplumsal baskı kurmamız lazım.

Bir başka sorun, Kürtlerin temsilinin doğrudan gerçekleşmiyor olması; 2011 seçimlerinde de Diyarbakırlı birinin Tunceli'ye milletvekili seçildiğini görebiliriz... Kürt sorununu dillendirmek için şimdiye dek bir sürü kavrama kulağımızı tıkamış olabiliriz ama sorunun çözümü noktasında parti içi demokrasi, temsiliyet gibi sorunlara artık kulak vermek lazım. Kürtler artık bu konuları göz ardı etmemeli...

- Barışın sağlanması için "sorun" kavramını artık daha az kullanmalı, sorun çözülürken, birliği nasıl muhafaza edeceğimizi göz önünde tutmalıyız. Ege'de, Akdeniz'de ürkütücü bir gelişme var çünkü. Mesela âdem-i merkeziyetçiliği Kürtlerin bir ihtiyacı olarak değil de Türkiye'nin meselesi olarak konuşmamız lazım. Yani çözümü konuşmak için dilimizi de değiştirmemiz şart.

Raportör: Ebru Uzpeder